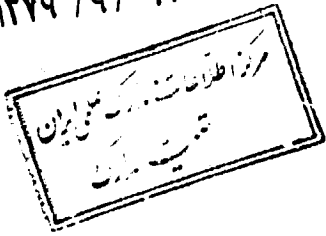

۳۱۹۸۹

۱۳۷۹ / ۹ / ۱۶

بسم الله الرحمن الرحيم

تأثیر عصاره گیاه پنج انگشت (*Vitex agnus castus*) بر تغییرات میزان هورمون

پرولاکتین در موشهای صحرایی ماده (Rat)

بوسیله

سیده مریم شوریده ضیابری

پایان نامه

ارائه شده به دانشکده تحصیلات تکمیلی به عنوان بخشی از فعالیتهای تحصیلی لازم برای اخذ

درجه کارشناسی ارشد

در رشته

زیست شناسی - علوم جانوری

از

دانشگاه شیراز

شیراز، ایران

18515

ارزیابی و تصویب شده توسط کمیته پایان نامه با درجه: عالی

امضاء اعضاء کمیته پایان نامه:

دکتر امینا... بهاء الدینی، استادیار بخش زیست شناسی (رئیس کمیته)

دکتر محمد آزادبخت، استادیار دانشکده داروسازی دانشگاه علوم پزشکی اهواز

دکتر شهیدخت حسینی، دانشیار بخش زیست شناسی

دکتر اسدا... ظریفکار، استادیار بخش فیزیولوژی، دانشکده پزشکی

آقای عزیزا... جعفری، دانشجوی دکترای سیستماتیک گیاهی دانشگاه تهران

خرردادماه ۱۳۷۹

۳۱۹۵۹

تقدیرم:

مادرم، مهربان موجودی که لحظه لحظه فداکاریهای او را به خاطر می‌آورم و رنجهایی را که بابت تربیتم برد تا بتوانم به بخش ناچیزی از آرزوهایش جامه عمل بپوشانم، بی‌شک بدون سختگیریهایش نمی‌توانستم در برابر دشواریها بایستم و تا پایان راه بروم.

و به پدرم که همواره در کنار مادرم توشه راه پیشرفت را برای فرزندانم فراهم آورد.

به پسرم آرمین، که در این مدت و در راه انجام امور پایان‌نامه‌ام با من بود و زحماتش را ارج می‌نهم.

به پسرم علی، که در تمام راه با همه مشکلات چون کوهی استوار پا به پا با من ایستاد و مرا یاری داد.

به دخترانم دنیا و مونا، که همه دشواریهای غربت را صبورانه تحمل کردند و دلگرم نمودند.

به روح خواهرم، که در جوانی تنهایم گذاشت؛ روحش شاد باد.

به برادر و خواهرانم که دوستشان دارم.

سپاسگزاری

با نام او که جان را فکرت آموخت،

با نام او که زیباست و نام زیبایش زیور هر کلام و یادش فروغ دلهاست،
معبودی بی مانند و مهربان، هم او که در هر لحظه که فراخواندمش پاسخم
داد و هرگز مرا در رنجهایم تنها نگذاشت، هم او که از گزند تمام پیش آمدها،
تمام بیدادها و آنچه که در کمینم بود ایمنم داشت و یاریم کرد تا در غربت
تنهایی خود و فرزندانم این راه را به پایان ببرم، پس نخست آن یگانه را سپاس
می گویم که هرچه دارم از اوست.

رنجها برده فراوان هنر آموخته ام

وز همه عشق تو را فوتر آموخته ام

نی نفا گفتم و جز عشق ندارم هنری

بر همه عمر همین یک هنر آموخته ام

مراتب سپاس بی پایان خود را به استادان دانشمند و اندیشمندانی که در
طول دوران تحصیل همواره مرا مورد لطف خود قرار داده و از دانش خویش
بهره مندم ساخته اند، تقدیم می دارم.

از جناب آقای دکتر امینا... بهاءالدینی استاد راهنمای ارجمندم که با
بردباری در برطرف کردن موانع علمی و پژوهشی این رساله کوشش نموده اند
و در دوران تحصیل از کلاسهای درسی ایشان و بار علمی آن بهره مند شده ام
و سخت گیریهایشان که سبب آموزش و یادگیری بسیاری نادانسته هایم شده

است صمیمانه سپاسگزاری کرده و آرزوی سلامت و توفیق روز افزون ایشان را دارم و هرگز محبت‌هایشان را فراموش نخواهم کرد.

از جناب آقای دکتر محمد آزادبخت استاد راهنمای گرانقدرم که قبول زحمت فرموده و با راهنمایی‌های ارزشمند علمی و عملی پربار مرا یاری داده‌اند سپاسگزارم و موفقیت روزافزون ایشان را آرزومندم.

از استاد مشاور ارجمندم جناب آقای دکتر اسدا... ظریفکار به خاطر راهنمایی‌های ارزنده در موارد علمی و عملی سپاسگزارم.

از استاد مشاور بزرگوارم جناب آقای عزیزا... جعفری به خاطر همکاری‌شان در موارد گیاه‌شناسی و همکاری‌شان تشکر می‌نمایم.

از استاد مشاورم خانم دکتر حسینی به خاطر بسیاری موارد سپاسگزارم و هرگز زحمات ایشان را فراموش نخواهم کرد.

از جناب آقای دکتر مصطفی سعادت به دلیل راهنمایی‌های علمی و پژوهشی ارزنده‌شان و نیز همکاری ایشان در به پایان بردن این تحقیق سپاسگزارم.

از جناب آقای دکتر حسینی به خاطر راهنمایی‌ها و بهره‌مندی از کلاسهای درسشان، از آقای دکتر مرادشاهی، خانم دکتر رجایی و آقای نیکوکار به خاطر راهنمایی‌ها و همکاری‌هایشان سپاسگزارم.

از آقای ذاکری برای همکاری‌های ارزنده ایشان در تهیه عکسها و اسلایدها قدردانی می‌کنم.

از آقایان یوسفی‌نژاد، فرامرزی، زارع، آزادبخت، مؤیدی و خانمها دکتر والی زاده، رسولی‌نیا، زارع، صادقی، شمس و بجلی به خاطر همکاری‌شان تشکر و قدردانی می‌کنم.

از آقای محمد نیک‌منش دانشجوی کارشناسی آمار دانشگاه شیراز به خاطر همکاری در امور آماری سپاسگزاری می‌کنم.

همچنین از همکاری آقای یدی و ایزدی قدردانی می‌کنم.

از دانشجویان کارشناسی ارشد علوم گیاهی و جانوری به دلیل همکاری‌شان تشکر می‌کنم. بویژه از خانم فاطمه ملک حسینی دوست بسیار عزیزم که در این سالها سنگ صبورم بود و از هیچ همکاری دریغ نکرد، سپاسگزاری می‌کنم و آرزوی سلامت و توفیق ایشان را دارم.

و در پایان از آقای دکتر عریان معاونت محترم تحصیلات تکمیلی و آقای دکتر سامانی ریاست محترم تحصیلات تکمیلی دانشکده علوم به خاطر تمامی همکاری‌های ارزنده‌شان سپاسگزاری می‌کنم.

و بویژه سپاس خود را نثار آقای دکتر خلدبرین ریاست محترم بخش زیست‌شناسی، استادی وارسته که در کمال خضوع و خشوع، بی‌دریغ در رفع مشکلات و هموار کردن راه تحقیق مرا یاری فرموده و در مقام استادی درس انسانیت به من آموخته‌اند قدردانی و سپاسگزاری می‌کنم.

و در نهایت این پایان‌نامه را به فرزندانم که تمام سختیها را در تمام راه با من و در کنار من تحمل کردند، تقدیم می‌کنم.

چکیده

تأثیر عصاره گیاه پنچ انگشت (*Vitex agnus castus*) بر میزان تغییرات

هورمون پرولاکتین در موشهای صحرایی (Rat) ماده

توسط

سیده مریم شوریده ضیابری

گیاه پنچ انگشت (*Vitex agnus castus*) از میان گیاهان دارویی، قرن‌ها پیش شناخته شده و بعضی مردم از برگها و میوه‌های آن در مواردی مثل ازدیاد شیر استفاده می‌کرده‌اند. در این تحقیق اثر عصاره گیاه پنچ انگشت V.a.c بر میزان سرمی هورمون پرولاکتین بررسی شده است. عصاره‌های برگ و میوه گیاه به طور جداگانه به روش خوراندن، در دوران استروس، بارداری و شیردهی به موشهای صحرایی ماده تجویز شده است. گروههای شاهد مربوط به هر دوران، به جای عصاره آب‌مقطر دریافت کرده‌اند. برای تهیه نمونه‌های خونی از هر موش در مراحل تعیین شده (استروس، پرواستروس، روز هفتم و پانزدهم بارداری و روز سوم شیردهی) حیوان با استنشاق اتر بیهوش شده و پس از برداشت مقدار لازم خون از قلب آن کشته می‌شد. سرم خون نمونه‌های بالا بوسیله سانتریفوژ جدا شده و برای اندازه‌گیری میزان هورمون پرولاکتین سرم به روش رادیوایمونواسی (RIA) مورد استفاده قرار می‌گیرد. نتایج آماری بدست آمده بوسیله آنالیز واریانس

یگانه و چندگانه (ANOVA & MANOVA) و آزمون آماری LSD با در نظر گرفتن $P < 0.05$ مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج بدست آمده نشان می‌دهند که دوزهای ۷۰ mg/kg/day برگ و ۲۰ mg/kg/day میوه در دوره پرواستروس، دوز ۱۰ mg/kg/day میوه در دوره استروس و دوزهای ۲۰ و ۵۰ mg/kg/day برگ و دوز ۱۰ mg/kg/day میوه در دوران شیردهی سبب افزایش معنی‌دار میزان پرولاکتین نسبت به گروه شاهد شده‌اند. همچنین تجویز دوزهای ۷۰ برگ و ۱۰ mg/kg/day میوه در دوره‌های پرواستروس و استروس، و دوزهای ۲۰ و ۵۰ mg/kg/day برگ و ۱۰ mg/kg/day میوه میزان پرولاکتین سرم را نسبت به سایر گروهها افزایش داده است. در حالی که این میزان در پاسخ به تجویز عصاره برگ بادوزهای ۱۰ و ۲۰ mg/kg/day کاهش یافته است. براساس این نتایج هیچ یک از عصاره‌های برگ و میوه تأثیری بر تعداد گلبولهای قرمز نداشته، ولی تعداد گلبولهای سفید حیواناتی که از عصاره برگ با دوز ۱۰ mg/kg/day در دوره پرواستروس و شیردهی به آنان تجویز شده نسبت به گروه شاهد افزایش یافته است و نتایجی معکوس بامصرف دوزهای ۲ و ۱۰ mg/kg/day برگ در روز هفتم بارداری و نیز با دوز ۱۰ mg/kg/day میوه در دوران شیردهی به دست آمده است. مصرف عصاره گیاه بر اختلاف میانگین وزن شروع و پایان آزمایش در گروههای آزمایشی نسبت به گروه شاهد، تأثیر معنی‌داری نداشته است. (ما نتیجه گرفتیم که:

۱) میزان سرمی پرولاکتین تحت اثر عصاره با دوزهای معین نسبت به گروه شاهد افزایش، و در برخی دوزها کاهش می‌یابد. ۲) اثر عصاره برگ و

میوه بر میزان سرمی پرولاکتین در دوزهای یکسان در دوره‌های متفاوت، یکسان نبوده و با دوزهای همانند برگ و میوه نیز، پاسخ متفاوت است. (۳) عصاره گیاه V.a.c بر میزان تعداد گلبولهای قرمز در کوتاه مدت اثر چشم‌گیر ندارد، ولی در برخی دوزها میزان گلبول سفید را نسبت به گروه شاهد افزایش یا کاهش می‌دهد. این عصاره بر تغییرات میانگین وزن گروه‌های آزمایشی نسبت به گروه شاهد اثر چندانی ندارد و در مجموع به نظر می‌رسد عملکرد عصاره این گیاه وابسته به میزان پرولاکتین پیش از استفاده عصاره و دوز بکار رفته باشد.) ➔

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
ن.....	فهرست جداول
ف.....	فهرست اشکال
ت.....	فهرست علائم اختصاری
۱.....	فصل ۱: مقدمه، هدف، مروری بر تحقیقات گذشته
۲.....	۱-۱: مقدمه
۲.....	۱-۱-۱: پیشینه تاریخی و کاربرد سنتی
۳.....	۲-۱-۱: رده بندی گیاه
۴.....	۳-۱-۱: نامهای محلی
۴.....	۴-۱-۱: پراکندگی در ایران
۵.....	۵-۱-۱: مشخصات گیاهشناسی
۶.....	۶-۱-۱: ویژگیهای دارویی، درمانی و کاربردهای داروشناسی
۷.....	۷-۱-۱: ترکیبات شیمیایی
۱۰.....	۲-۱: انگیزه و هدف
۱۱.....	۳-۱: گذری بر پژوهشهای پیشین
۱۱.....	۱-۲-۱: پژوهشهای انجام شده در مورد گیاه پنج انگشت
۱۴.....	۲-۲-۱: کنترل دوره استروس
۱۶.....	۳-۳-۱: هورمون پرولاکتین
۲۶.....	فصل ۲: مواد، وسایل و روش کار
۲۷.....	۱-۲: وسایل

۲۸.....	۲-۲: مواد
۲۸.....	۳-۲: روش کار
۲۸.....	۱-۳-۲: تهیه و شناسایی گیاه
۲۹.....	۲-۳-۲: روش عصاره‌گیری از برگ و میوه گیاه
گیاه.....	۳-۳-۲: روش تعیین درصد ماده خشک موجود در عصاره برگ و میوه
۲۹.....	گیاه
برگ و میوه گیاه.....	۴-۳-۲: روش استفاده از تست سیانیدین برای اثبات وجود فلاونوئید در عصاره
۳۲.....	برگ و میوه گیاه
۳۳.....	۵-۳-۲: روش تعیین مقدار فلاونوئید
۳۳.....	۶-۳-۲: روش تعیین دوز
۳۴.....	۷-۳-۲: روش تغذیه و نگهداری حیوان
۳۵.....	۸-۳-۲: روش تعیین مراحل مختلف سیکل جنسی
۳۵.....	۹-۳-۲: گروه‌های حیوانی مورد مطالعه
۳۵.....	۱-۹-۳-۲: گروه حیوانی مورد مطالعه در دوران استروس
۳۶.....	۲-۹-۳-۲: گروه حیوانی مورد مطالعه در دوران شیردهی
۳۶.....	۳-۹-۳-۲: گروه حیوانی مورد مطالعه در دوران حاملگی
۳۶.....	۱۰-۳-۲: نحوه نگهداری حیوانات حامله و کنترل حاملگی
۳۷.....	۱۱-۳-۲: روش تجویز عصاره
۳۷.....	۱۲-۳-۲: روش خون‌گیری و تهیه سرم
۳۸.....	۱۳-۳-۲: روش تهیه اسمیر خون و شمارش گلبول‌های قرمزوسفید
۳۸.....	۱۴-۳-۲: روش اندازه‌گیری غلظت هورمون پرولاکتین

۲۸.....	۲-۳-۱۵: روش تجزیه و تحلیل آماری
۶۳.....	فصل ۳: نتایج
۶۴.....	۱-۳: شناسایی و ویژگیهای ماکروسکوپی گیاه
۶۴.....	۲-۳: تعیین درصد ماده خشک موجود در عصاره برگ و میوه گیاه
۶۵.....	۳-۳: تعیین فلاونوئید (تست سیانیدین) در عصاره برگ و میوه گیاه
۶۵.....	۴-۳: تعیین مقدار فلاونوئید موجود در عصاره برگ گیاه
۶۵.....	۵-۳: آزمایش واژینال جهت تعیین مراحل مختلف سیکل استروس موش
۶۶.....	صحرائی
۶۶.....	۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم
۶۶.....	۱-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در دوران استروس
۶۷.....	۱-۱-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در مرحله استروس
۶۷.....	۲-۱-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در مرحله پرواستروس
۷۰.....	۲-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در دوران شیردهی
۷۲.....	۳-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در دوران بارداری
۷۲.....	۱-۳-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در روز هفتم بارداری
۷۲.....	۲-۳-۶-۳: تغییرات میزان پرولاکتین سرم در روز پانزدهم بارداری
۷۵.....	۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون
۷۵.....	۱-۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون در دوران استروس
۷۵.....	۱-۱-۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون در مرحله استروس
۷۵.....	۲-۱-۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون در مرحله پرواستروس

۷۸.....	۲-۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون در دوران شیردهی
۷۹.....	۳-۷-۳: تغییرات تعداد گلبولهای قرمز خون در دوران بارداری
۸۱.....	۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید
۸۱.....	۱-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در دوران استروس
۸۱.....	۱-۱-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در مرحله استروس
۸۱.....	۲-۱-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در مرحله پرواستروس
۸۴.....	۲-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در دوران شیردهی
۸۶.....	۳-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در دوران بارداری
۸۶.....	۱-۳-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در روز هفتم بارداری
۸۶.....	۲-۳-۸-۳: تغییرات تعداد گلبولهای سفید در روز پانزدهم بارداری
۸۹.....	۹-۳: تغییرات میزان میانگین وزن در دوران استروس
۱۰۷.....	فصل ۴: بحث و نتیجه‌گیری
۱۰۸.....	۱-۴: بحث در مورد روش کار
۱۰۸.....	۱-۱-۴: وضعیت نور
۱۰۸.....	۲-۱-۴: چگونگی کنترل باردار شدن آنها
۱۰۹.....	۳-۱-۴: تجویز عصاره
۱۰۹.....	۴-۱-۴: نمونه‌گیری
۱۰۹.....	۲-۴: انتخاب هورمون پرولاکتین
۱۱۰.....	۱-۲-۴: تغییرات هورمون پرولاکتین
	۲-۲-۴: تغییرات غلظت پرولاکتین سرم در پاسخ به تجویز عصاره برگ و میوه
۱۱۲.....	گیاه

- ۳-۲-۴: تغییرات غلظت پرولاکتین سرم در مرحله پرواستروس..... ۱۱۴
- ۴-۲-۴: تغییرات غلظت پرولاکتین سرم در دوران شیردهی..... ۱۱۴
- ۵-۲-۴: تغییرات غلظت پرولاکتین سرم در دوران بارداری..... ۱۱۵
- ۶-۲-۴: مقایسه اثرهای عصاره برگ و میوه بر تغییرات میزان پرولاکتین..... ۱۱۵
- ۳-۴: اثر عصاره گیاه بر میزان گلبولهای قرمز..... ۱۱۶
- ۴-۴: اثر عصاره گیاه بر میزان گلبولهای سفید..... ۱۱۷
- ۵-۴: اثر عصاره گیاه بر میزان تغییرات وزن..... ۱۱۸
- ۶-۴: نتیجه گیری کلی..... ۱۱۹
- ۷-۴: چشم انداز آینده تحقیق..... ۱۲۰
- منابع..... ۱۲۱
- منابع فارسی..... ۱۲۱
- منابع انگلیسی..... ۱۲۳
- صفحه عنوان به زبان انگلیسی..... ۱۲۷
- صفحه چکیده به زبان انگلیسی..... ۱۲۸

فهرست جداول

صفحه	عنوان
۱۰.....	جدول ۱-۱: ترکیبات شیمیایی موجود در گیاه پنج انگشت (V.a.c).....
۶۸.....	جدول ۱-۳: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره برگ گیاه پنج انگشت در مرحله استروس.....
۶۸.....	جدول ۲-۳: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره میوه گیاه پنج انگشت در مرحله استروس.....
۶۹.....	جدول ۳-۳: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره برگ گیاه پنج انگشت در مرحله پرواستروس.....
۶۹.....	جدول ۳-۴: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره میوه گیاه پنج انگشت در مرحله پرواستروس.....
۷۱.....	جدول ۳-۵: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره برگ گیاه پنج انگشت در دوران شیردهی.....
۷۱.....	جدول ۳-۶: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره میوه گیاه پنج انگشت در دوران شیردهی.....
۷۳.....	جدول ۳-۷: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره برگ گیاه پنج انگشت در روز هفتم بارداری.....
۷۳.....	جدول ۳-۸: نمایش تغییرات میانگین غلظت‌های سرمی هورمون پرولاکتین پس از تجویز دوزهای مختلف عصاره برگ گیاه پنج انگشت در روز پانزدهم بارداری.....
۷۴.....	جدول ۳-۹: اثر عصاره گیاه پنج انگشت بر میزان پرولاکتین سرم در مراحل مختلف.....